

id. Dr. Major Tamás, ifj. Dr. Major Tamás

Kuriózumok az allergológiában

Minden területen a történéseknek létezik egy megszokott, ún. „szokványos” típusa. Ez az, amit a „rendes kerékvágás” szerinti történéseknek nevezünk. Ilyen esetekben a megszokott módon kezeljük a problémát, szinte beidegzés szerint tesszük a dolgunkat. Ugyanakkor a jelenségeknek, történéseknek léteznek extrém, a megszokottól eltérő formái is. Amikor ilyennel találkozunk, a témában legjáratasabb szakember is meglepődik és sokszor értetlenül áll a kérdés előtt. Ezeket a szélsőséges, a megszokott jelentkezési formától eltérő jelenségeket, folyamatokat nevezhetjük kuriózumoknak. A szó latin eredetű, valójában „kíváncsiságot” jelent, de inkább a „ritkaságok”, „furcsaságok” megjelöléseként terjedt el, de „régiségeket” is jelenthet. Gondoljunk csak *Charles Dickens* „Ódon régiségek boltja” („The Old Curiosity Shop”) című regényére.

A medicinában és annak részterületeiben is fellelhetjük az adott szakterület szokatlan furcsaságait, „kuriózumait”. Ha körülnézünk például az allergológia területén, számos, a megszokottól eltérő, ritkán előforduló, de figyelemre méltó dologgal találkozunk.

Halálos csók

1942-ben forgatták a „Halálos csók” című magyar filmet. A női főszerepet a korabeli magyar film legünnepeltebb dívája, *Karády Katalin* játszotta. A történetben a főhős nő fél a szerelemtől, mert a legenda, mely szerint a Balásfy lányok csókja halálos, életében már három ízben igaznak bizonyult. Utolsó esetben autóversenyző vőlegénye halálos autóbalesete után hosszabb pszichiátriai kezelés kapcsán megismert kezelőorvosával kötött házasságát is zavarja félelme. Orvos férje feltárja felesége egyik, középkorban élő ősenek történetét, aminek a lényege,

hogy az ősnő az ajakfestékbe kevert mérég felhasználásával, csókjával gyilkolászta a férfiakat, vagyis a „halálos csók” háttérben közönséges mérég állott, és így átok nem létezett.

Nem lehet tudni, hogy a film forgatókönyvének alapját képező regény írója, *Zsigray Julianna* miből merítette az ötletet, de a természet megismételte a „halálos csókot”. A kanadai Quebecben egy földimogyoróra allergiás, tizenöt éves lány meghalt, miután barátjával csókolózott. A barátja egy órával a végzetes csók előtt földimogyoróvajjal szendvicset evett.

A Mayo Klinika lapjában *Steensma*² ismerteti egy súlyos anafilaxia miatt intenzív osztályra szállított fiatal nő esetét, akinél a tünetek szennvedélyes csókolózást követően jelentkeztek. A későbbi részletes anamnézis-felvétel során kiderült, hogy a nő évek óta allergiás a rákfélékre. Bár tudta ezt, mégis olyan étteremben dolgozott felszolgálóként, ahol tengeri halakat és rákokat is kínáltak. Egyik este a nő barátja, aki ugyanabban az étteremben dolgozott pincérként, egy órával a csókolózás előtt garnélarókot evett. Az anafilaxiás tünetek alig egy perccel a csókolózás befejezése után elkezdődtek. Ez az első olyan kazuisztika, melyben a rákfélék által okozott életveszélyes allergiás tünetegyüttest csókolózással bejuttatott allergén váltotta ki. Az ételallergiás betegeket részletesen tájékoztatni kell arról, hogy minden elképzelhető allergénbeviteli módot kerüljenek, ideértve a csókolózást és az étel tapintását is.

Az Egyesült Államokban és Kanadában gyakori a földimogyoró allergia, főként a gyermekek között. A véletlen földimogyoró fogyasztás megelőzésére külön óvintézkedéseket hoztak¹. Az őszi iskolakezdetkor például a gyermekeket, illetve szüleiket szigorúan kikérdezik allergia vonatkozásában. Azoknak az osztálytermeknek az ajtaján, amelyikbe egy, vagy több földimogyoró allergiás gyermek jár,

nagyméretű, feltűnő tábla jelzi a veszélyt. Az allergia súlyosságától függően háromfokozatú jelzést alkalmaznak.

Vannak országok, amelyekben a lakossághoz viszonyítva relatíve nagyobb a földimogyoró fogyasztás, mint az USA-ban és Kanadában, de a földimogyoró allergia előfordulása mégis alacsonyabb szintű. Ennek az a magyarázata, hogy az USA-ban és Kanadában csak nyersen, vagy pörköelve, míg például Thaiföldön a mogyorót főzve fogyasztják.

Elveszett és megkerült aranyérem

1972-ben a müncheni olimpiai játékok úszóversenyei során a 16 éves *Rick DeMont*, az USA versenyzője remek úszással és kitűnő időeredménnyel nyerte meg a 400 méteres férfi gyorsúszást és már az 1500 méteres gyorsúszás döntőjébe is kvalifikálta magát. Ennek a számnak is ő volt az elsőszámú esélyese. Egy nappal később pozitív eredményt adó doppingvizsgálati lelet miatt megfosztották olimpiai bajnoki címétől és aranyérmétől, a további versenyeken való részvételből kizárták. Az aranyérmet a második helyezett ausztrál *Brad Cooper*nek adták. Asztmás betegsége miatt szedett ephedrin tartalmú gyógyszer volt a baj forrása. Nem titkolta sem betegségét, sőt gyógyszereit sem, az orvosi kérdőívre is beírta. Hasonló esetek sora ismert, kiváló sportolók keverednek doppingolás gyanújába, sok esetben ártatlanul. 1973-ban, Belgrádban az Úszó Világbajnokságon elégtételt vett ellenfele, a 400 méteres gyorsúszásban 52 másodperccel, jobb eredménnyel, új világcsúccsal győzte le *Cooper*-t. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság elismerte, hogy *DeMont* nem doppingolás céljából szedett gyógyszert, hanem véletlen áldozat volt és 2001-ben, 29 évvel később újra átadta a sportolónak a kiérdemelt aranyérmet. *Rick DeMont*-t 1973-ban az év úszójának választották.

Egyél csigát és ne fuss!

Egy 14 éves fiú esetében csigatar-

id. Dr. Major Tamás¹, ifj. Dr. Major Tamás²
Allergo-Med Kft.
1118 Budapest, Villányi út 83-85/C
Kaposi Mór Oktató Kórház²
II. Pulmonológiai Osztály
7257 Mosdós, Petőfi S. u. 4.

talmú étel fogyasztása utáni, sportcélú intenzív futást követően súlyos allergiás reakció lépett fel. A később elvégzett allergológiai vizsgálat házipor atka és csiga allergén pozitivitást eredményezett. Feltehetőleg hasonló protein által előidézett keresztreakció állhatott a jelenség hátterében³.

Egyél békát, brekegni fogs!

6 éves leánygyermeknél édesanyja által főzött béka fogyasztása után súlyos, életveszélyes anafilaxiás reakció jelentkezett. A gyermek többféle táplálékfélére allergiás volt már korábban is.⁴ Foglalkozási asthma és contact dermatitis békával kapcsolatban ismert jelenség, de táplálék-allergia vonatkozásában az eset ritkaságnak számít.

Anaphylaxia szoptatás közben

1992-ben került közlésre annak a gyermekét szoptató édesanyjának az esete, akinél minden szoptatáskor allergiás-anaphylactoid reactio jelentkezett urticaria és általános tünetek formájában. Öt évvel később, második gyermeke anyatejes táplálásakor a reakció ismét jelentkezett. A ritka reakció hátterében fizikai-mechanikai urticariát feltételeztek, amit diétás salicylát fogyasztás fokozhatott⁵.

A második eset hasonló volt, de itt az allergiás epizód nem az első szoptatáskor, hanem 48 órával később jelentkezett⁶.

Gyógynövény allergia

A „Royal Yelly”, magyarul, a jól ismert méhpempő, mely egy időben nagyon divatos volt, ajánlották kozmetikumnak és „egészségmegőrző, élethosszabbító elixírnak”, súlyos, néha fatális reakciót okozhat. Némely beteg először találkozott ezzel az anyaggal. Különösen az asthmás betegek számára jelent nagy kockázatot a használata⁷.

Az *Echinacea purpurea*, vagy „bíbor kasvirág”-ból készült kivonatban megtalálható a gyenge antibiotikus hatású *echinako- zid* és az *echinacein* gyulladáscsökkentő anyag.

Gyulladással járó bőrfolyamatok, nehezen gyógyuló sebek, krónikus fekélyek esetén alkalmazzák. Felhasználás formái: vizes-alkoholos kivonat, kenőcs, présnedvet tartalmazó készítmények, tabletták vagy kapszulák. A növény immunstimuláló és gyulladásgátló hatású. Az arra érzékenyeknél intenzív allergizáló hatással rendelkeznek⁸.

Víz allergia

„Aquagenic urticaria” – rendkívül ritkán fordul elő, kiváltó oka a víz, tünetek megjelenése 2–30 perc, tartama 30–60 perc. Helyi tünetek: papuláris, viszkető urticariform bőr-elváltozások környező erythemával, különösen a felsőtesten. Szisztémás tünetek nincsenek. Valószínűleg cholinerg mechanizmusok játszanak szerepet a kiváltásában, de emelkedett vér histamin szintről is vannak közlések. Diagnosztikus teszt: 35°C hőmérsékletű víz rászorítása a felső test bőrére. Terápia: Inert bőrolaj alkalmazása lokálisan, H₁ antagónista⁹.

Allergia férjekre

Ez nem az a kategória, amikor azt halljuk gyakran, hogy „...allergiás vagyok a férjemre (vagy a feleségemre)...”.

Jelen írásban egy olyan allergiás reakcióról szólnunk, amikor az ifjú asszony valóban allergiás a férjére, illetve annak valamely fehérje tartalmú testváladékára. Elsősorban a férfi verejtéke vagy spermája áll általában a reakció hátterében. Az allergiás reakciók a legkülönbözőbb formában zajlanak, a tünetek általában az inter-, vagy postcoitalis időszakban jelentkeznek, kezdetben nyhe formában, főként a vulva viszkető, és esetleg égő érzésével. Sok esetben csak a nemi szervekre, különösen a külsőkre szorítkozik az allergiás reakció, de lokálisan contact dermatitis is gyakori. Más esetekben általános tünetek is társulhatnak a helyi reakcióhoz. Proctitis, diarrhoea (esetenként véres), nasális nyálkahártya és szemhéj duzzanat is előfordul. Ritkábban, de nehézlégzés és életveszélyeztető anaphylaxiás reakció is került észlelésre.

A betegek későbbi részletes allergológiai kivizsgálása során az esetek többségében egyértelműen bizonyítható volt a sperma-plazma fehérjék

(molekulasúly 12–75 kd) kóroki szerepe. Azonnali, IgE típusu (I. típus) allergiás reakció formájában zajlik a jelenség, de vannak bizonyítékok az immunkomplex képződés (III. típus) mellett is. Az esetek többségében általában az első szexuális együttlét alkalmával jelentkezett az allergiás reakció, de volt arra is példa, hogy bizonyos pároknál csak ismételt coitus váltotta ki a tüneteket minden esetben. Az ondo-plazma fehérjék mellett volt olyan eset is, amikor a spermában lévő idegen anyagok (pl, földimogyoró fogyasztás utáni maradványanyagok, antibiotikus kezelés melletti, vagy utáni penicillin, stb. származékok) szerepeltek antigénként.

A terápia a spermával való kontaktus megakadályozása, ami elsősorban óvszer használatával valósítható meg, de figyelemmel kell lenni az esetleges latex-érzékenységre^{10,11,12}.

Pollen asthma a tenger mélyén

Kazuisztikai közlemény szerint egy búvár (scuba diver) akut asthmás rohamot kapott merülés közben. Az elvégzett vizsgálatok tanúsága szerint a rohamot a gáztank levegőjéből inhalált *Parietaria* pollen okozta. Történetesen, a gáztartályt egy, *Parietaria* („*Parietaria judaica*”, „spreading pellitory”, „fali gyom”, „kúszó morzsika”, az „*Urticaceae*”-k családjába tartozó gyomnövény) polenekben gazdag, új helyen töltötték, ahol a levegőkompresszor nem rendelkezett pollenszűrővel¹³.

Allergiás vagyok a kedvencemre

Gyakran találkozunk olyan betegekkel, akik allergiásak kis kedvenc háziállatukra. Ezek leggyakrabban „szőrös” kisállatok, többnyire kutyák vagy macskák. Az idevágó irodalomban találkozunk olyan esetekkel is, amikor a „házi” kedvencnek nincs „szőre-haja”. Egyre többen tartanak lakásukban, házukban hüllőket, teknős-békát, kígyót, és főleg divatos az iguána tartása kiskedvencként. Ezeknél, az állatoknál a pikkelyek és az azokat borító nyákszerű anyag fehérjéi az antigének.

A cikket következő számunkban folytatjuk.

